

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg
og deres stedfortrædere

Asiatisk Plads 2
DK-1448 København K
Tel. +45 33 92 00 00
Fax +45 32 54 05 33
E-mail: um@um.dk
Telex 31292 ETR DK
Telegr. adr. Etrangeres
Girokonto 300-1806

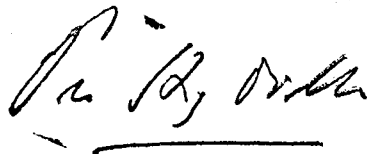
Bilag
1

Journalnummer
400.C.2-0

Kontor
EUK

2. december 2003

Til underretning for Folketingets Europaudvalg vedlægges Justitsministeriets grundnotat om EU-Kommissionens forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontraktforhold ("Rom II"), KOM(2003) 427 endelig.

Pia Højgaard

Udenrigsministeren
Asiatisk Plads 2
1448 København K.

3. Bil.
2 DEC. 2003
400 H 2-Y

Dato: 01 DEC. 2003
Kontor: Formueretskontoret
Sagsnr.: 2003-723/21-0012
Dok.: LEI21396

Afsendt med
E-Post 1/12-03

JMC353

Kære udenrigsminister.

Jeg vedlægger Europa-Kommissionens forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontraktforhold ("ROM II") (KOM (2003) 427 endelig) samt grundnotat og høringsvar herom, idet jeg skal anmode om, at materialet sendes til Folketingets Europaudvalg til orientering.

Jeg kan oplyse, at materialet samtidig vil blive sendt til Folketingets Retsudvalg.

Med venlig hilsen

Justitsministeriet

Lovafdelingen

Dato: 1. december 2003
Kontor: Formueretskontoret
Sagsnr.: 2003-723/21-0012
Dok.: BHO20910

GRUNDNOTAT

om

EU-Kommissionens forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontraktforhold ("Rom II") (KOM (2003) 427 endelig).

1. Baggrund og formål

1.1. Indledning

På Det Europæiske Råds møde i Tammerfors i oktober 1999 blev det fastslået, at princippet om gensidig anerkendelse skal udgøre hjørnestenen i det retlige samarbejde inden for EU. Det Europæiske Råd opfordrede således Rådet og Kommissionen til inden december 2000 at vedtage et program for foranstaltninger til gennemførelse af princippet om gensidig anerkendelse.

I Rådets og Kommissionens handlingsplan for, hvordan Amsterdam-traktatens bestemmelser om indførelse af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed bedst kan gennemføres, fra december 1998 blev udpeget en række foranstaltninger, der skal træffes inden to år efter Amsterdam-traktatens ikrafttræden, herunder udarbejdelse af regler om, hvilken lov der skal anvendes på forpligtelser uden for kontraktforhold (Rom II).

I Rådets program for foranstaltninger med henblik på gennemførelse af princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område fra januar 2001 er det understreget, at foranstaltninger vedrørende harmonisering af lovvalgsregler er "ledsageforanstaltninger", der skal lette gennemførelsen af princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område.

Rådet har den 22. december 2000 vedtaget forordning (EF) nr. 44/2001 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (herafter "Bruxelles I"-forordningen). "Bruxelles I"-forordningen regulerer bl.a., hvilken medlems-

stats domstole der er kompetente til at behandle en tvist i borgerlige sager, dvs. spørgsmålet om rette værneting for behandling af tvisten. Forordningen har den 1. marts 2002 afløst Bruxelleskonventionen af 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (Bruxelleskonventionen). Da "Bruxelles I"-forordningen er vedtaget i henhold til afsnit IV i EF-traktaten, er Danmark i henhold til Protokollen om Danmarks stilling, der er knyttet til Amsterdamtraktaten, ikke bundet af forordningen. Det betyder, at Bruxelleskonventionens bestemmelser om værneting fortsat gælder i relationerne mellem Danmark og de øvrige EU-lande.

Disse værnetingsregler sikrer efter Kommissionens opfattelse ikke tilstrækkelig forudsigelighed med hensyn til, hvordan selve tvisten vil blive afgjort, og der bør derfor udarbejdes EU-regler om lovvalg, dvs. regler som afgør, hvilket lands lov der skal anvendes på en forpligtelse.

Der er allerede vedtaget lovvalgsregler om kontraktlige forpligtelser i form af Romkonventionen af 1980 om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser (Romkonventionen). Kommissionen har den 14. januar 2003 sendt en grøn bog om Romkonventionen i høring i medlemsstaterne. Kommissionen foreslår i grønbogen dels en omdannelse af Romkonventionen til en forordning, dels en revision af visse af Romkonventionens bestemmelser. Grundnotatet er sendt til Folketingets Retsudvalg og Folketingets Europaudvalg den 23. maj 2003.

Derimod er der ikke vedtaget lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontraktforhold. Kommissionen har på sin hjemmeside i maj 2002 offentliggjort et udkast til rådsforordning og anmodet interesserede parter om bemærkninger hertil. Udkastet har imidlertid ikke været sendt i høring i medlemsstaterne.

Kommissionen har den 22. juli 2003 fremsat et forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontraktforhold ("Rom II") (herefter forordningsforslaget). Kommissionen foreslår med forordningsforslaget at harmonisere medlemsstaternes lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontraktforhold.

1.2. Retsgrundlag

Retsgrundlaget for en kommende forordning om lovvalgsregler vedrørende forpligtelser uden for kontrakt vil være EF-traktatens afsnit IV (artikel 61, litra c, jf. artikel 65) om civilretligt samarbejde.

Efter artikel 1 i Protokollen om Danmarks stilling, der er knyttet til Amsterdamtraktaten, deltager Danmark ikke i Rådets vedtagelse af foranstaltninger, der foreslås i henhold til afsnit IV i EF-traktaten, og disse foranstaltninger vil ikke være bindende for eller finde anvendelse i Danmark.

Forordningsforslaget skal i henhold til EF-traktatens artikel 67, som ændret ved Nice-traktaten, vedtages ved fælles beslutningstagning efter reglerne i EF-traktatens artikel 251.

2. Forordningsforslagets indhold

2.1. Indledning

Formålet med forordningsforslaget er ifølge Kommissionen at harmonisere medlemsstaternes lovvalgsregler med henblik på at skabe større forudsigelighed i spørgsmålet om, hvilket lands lov der skal anvendes på en konkret sag, uanset ved hvilket lands domstole sagen anlægges. Dermed mindskes risikoen for "forum shopping" (dvs. det forhold, at sagsøgeren vælger at anlægge sag ved et bestemt lands domstole, fordi han på grund af særlige lovvalgsregler kan opnå et gunstigere resultat).

Ifølge Kommissionen er der betydelige forskelle i medlemsstaternes lovvalgsregler. Hertil kommer, at kun nogle medlemsstater har kodificeret deres lovvalgsregler, mens lovvalgsreglerne i de øvrige medlemsstater udledes af retspraksis, hvilket skaber usikkerhed om reglerens indhold. På den baggrund er det overordnede mål med forordningsforslaget at gøre afgørelsen af det konkrete retsforhold mere forudsigelig, hvorved retssikkerheden styrkes, og omkostningerne forbundet med sagen mindskes.

2.2. Gennemgang af de enkelte artikler

Forordningens anvendelsesområde fremgår af artikel 1. Efter forslaget skal forordningen omfatte forpligtelser på det civil- og handelsretlige område, hvilket svarer til "Bruxelles I"-forordningens og Rom-konventionens anvendelsesområde. Forordningen skal dog alene finde anvendelse for forpligtelser uden for kontraktforhold, herunder erstatningskrav uden for kontrakt - f.eks. i forbindelse med trafikulykker.

Desuden skal forordningen finde anvendelse i alle situationer, hvor der foreligger en lovkonflikt, dvs. at der er et eller flere grænseoverskridende elementer i retsforholdet, og hvor flere landes retssystemer således er relevante.

En række forpligtelser undtages fra forordningens anvendelsesområde, bl.a. forpligtelser som angår familieforhold, formueforholdet mellem ægtefæller og ved arv samt forpligtelser ifølge

veksler, checks, ordregældsbreve mv. Desuden skal forordningen efter forslaget ikke finde anvendelse på det skatteretlige, toldretlige og forvaltningsretlige område.

Efter artikel 2 skal loven udpeget efter forordningen finde anvendelse, selv om det ikke er en medlemsstats lov, som udpeges. Kommissionen anfører, at princippet om universel anvendelse er et grundlæggende princip, som ligeledes findes i Rom-konventionen og "Bruxelles I"-forordningen.

Lovvalgsreglerne fremgår af forordningsforslagets artikel 3-10.

Parterne skal efter tvistens opståen indbyrdes kunne aftale, hvilken lov der skal regulere retsforholdet, hvis aftalen herom er tilstrækkelig klar. Det gælder dog ikke ved sager om krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder, jf. artikel 10. En lovvalgsaftale kan dog ikke tilsidesætte ufravigelige regler i et andet land, hvis alle andre elementer i sagen er knyttet til dette land. Eksempelvis kan en tilskadekommet person og en skadevolder, som begge har sædvanlig opholdssted i England, hvor også skaden har fundet sted, aftale, at tvisten skal afgøres efter fransk ret, men lovvalgsaftalen kan ikke fravige eventuelle ufravigelige engelske regler, som ellers ville finde anvendelse. Tilsvarende kan parternes valg af et tredjelandets lov ikke tilsidesætte fællesskabets regler, hvis alle andre elementer i sagen er lokaliseret i en eller flere medlemsstater på skadestidspunktet.

Har parterne ikke indgået en lovvalgsaftale, skal spørgsmålet om rette lovvalg afgøres efter reglerne i artikel 3-9. Kommissionen foreslår, at der i forordningen sondres mellem, om den konkrete tvist angår en forpligtelse, der udspringer af en retsstridig handling (dvs. at der foreligger et culpaansvar), eller en forpligtelse, som udspringer af andet end en retsstridig handling, f.eks. uanmodet forretningsførelse. Der henvises til henholdsvis artikel 3-8 (omtalt i afsnit 2.2.1.) og artikel 9 (omtalt i afsnit 2.2.2).

Endelig indeholder forslaget artikel 10-17 en række fælles regler, som finder anvendelse på begge typer af forpligtelser (omtalt i afsnit 2.2.3.), mens artikel 18-27 indeholder en række andre og afsluttende bestemmelser (omtalt i afsnit 2.2.4.).

2.2.1. Forpligtelser, som udspringer af en retsstridig handling

a. Artikel 3 indeholder hovedreglen for lovvalget i de tilfælde, hvor parterne ikke har indgået en lovvalgsaftale. Bestemmelsen omfatter alle forpligtelser, der ikke er omfattet af særlige regler.

Udgangspunktet er, at loven på det sted, hvor den direkte skade er opstået eller truer med at opstå, skal finde anvendelse, uanset i hvilket land handlingen eller undladelsen ("den udløsende

begivenhed") har fundet sted. Reglen er baseret på princippet om *lex loci delicti*, dvs. skadesstedets lov.

Artikel 3 indeholder to undtagelser hertil. Af stk. 2 fremgår det, at hvis skadelidte og den påståede skadevolder på skadestidspunktet har sædvanligt opholdssted i samme land, skal loven i dette land finde anvendelse. Endvidere følger det af den generelle undtagelsesklausul i stk. 3, at hvis det fremgår af samtlige kendte forhold i sagen, at forpligtelsen har en åbenbart stærkere tilknytning til et andet land, skal loven i dette land anvendes. En sådan åbenbart stærkere tilknytning kan være et forudgående retsforhold mellem parterne, f.eks. en aftale, der har nær tilknytning til den pågældende forpligtelse uden for kontraktforhold.

b. Artikel 4-8 indeholder regler for forpligtelser, som udspringer af særlige typer af skader.

I artikel 4 foreslås en regel om lovvalget for forpligtelser, som udspringer af en skade eller risiko for skade forårsaget af et defekt produkt (produktansvar). I sådanne sager skal loven i det land, hvor skadelidte har sit sædvanlige opholdssted, finde anvendelse, hvis produktet er markedsført i dette land med samtykke fra producenten mv., medmindre andet følger af artikel 3, stk. 2 (fælles opholdssted) eller artikel 3, stk. 3 (den generelle undtagelsesklausul).

Har producenten mv. ikke givet samtykke til markedsføring i det pågældende land, skal loven i det land, hvor producenten har sædvanligt opholdssted, finde anvendelse. Bestemmelsen skal ifølge de ledsagende bemærkninger både anvendes på krav, som udspringer af produktansvarsdirektivet (Rådets direktiv 85/374/EØF af 25. juli 1985 om tilnærmelse af medlemsstaternes administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om produktansvar som senere ændret), og på krav, som støttes på nationale bestemmelser om produktansvar.

c. Lovvalget for forpligtelser, som udspringer af illoyal konkurrence, foreslås reguleret i artikel 5. Illoyal konkurrence kan eksempelvis være forsøg på at påvirke efterspørgslen af et produkt, skabe hindringer for konkurrenter eller udnytte konkurrenters image. I sådanne sager skal loven i det land, hvor konkurrenternes eller forbrugernes kollektive interesser (kan) påvirkes, finde anvendelse.

d. Det følger af forslagets artikel 6, stk. 1, at spørgsmålet om, hvilken lov der skal anvendes på krænkelse af privatlivet og individets rettigheder, skal afgøres efter reglerne i artikel 3, der fører til anvendelse af loven på det sted, hvor den direkte skade er opstået, medmindre parterne har sædvanligt opholdssted i samme land, eller tvisten har stærkere tilknytning til et andet land. Strider den udpegede lov mod grundlæggende principper om ytrings- og informationsfrihed i domslandet, skal domslandets lov dog anvendes.

Bestemmelsens stk. 2 indeholder en særlig lovvalgsregel for så vidt angår berigtigelse af oplysninger, hvorefter loven i det land, hvor radio- eller tv-foretagendet eller udgiveren har sit sædvanlige opholdssted, skal anvendes.

e. For så vidt angår miljøskader følger det af forslagets artikel 7, at lovvalget skal afgøres efter den almindelige regel i artikel 3, stk. 1, hvilket indebærer, at loven på det sted, hvor miljøskaden er opstået, skal finde anvendelse. Skadelidte kan dog også vælge at gøre krav gældende efter loven i det land, hvor den skadevoldende begivenhed fandt sted.

Det fremgår af de ledsagende bemærkninger, at dommeren uanset lovvalget skal tage hensyn til, om skadevolderen har overholdt de offentligretlige bestemmelser (sikkerheds- og adfærdsregler), der var gældende i det land, hvor den skadevoldende aktivitet blev udøvet, jf. forslagets artikel 13.

f. Kommissionen foreslår vedrørende lovvalget for forpligtelser, som udspringer af krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder, at loven i det land, for hvilket beskyttelsen gøres gældende, skal finde anvendelse, jf. forslagets artikel 8, stk. 1. Dette princip om *lex loci protectionis* er bl.a. lagt til grund i Bern-konventionen af 1886 om litterære og kunstneriske værker og i Paris-konventionen af 1883 om industrielle ejendomsrettigheder.

Ved krænkelse af en industriel ejendomsret, der er en enhedsret gældende for hele Fællesskabet (f.eks. EF-varemærker og EF-mønstre), finder den relevante fællesskabsforordning anvendelse. I det omfang et spørgsmål ikke reguleres af forordningen, finder loven i det land, hvor rettigheden er blevet krænket, anvendelse, jf. forslagets artikel 8, stk. 2.

2.2.2. Forpligtelser, som udspringer af andet end en retsstridig handling

Forslagets artikel 9 indeholder særlige lovvalgsregler vedrørende forpligtelser, som udspringer af andet end en retsstridig handling, f.eks. tilbagesøgningskrav som følge af fejlagtigt betalte beløb (*condictio indebiti*) og uberettiget berigtigelse, overskridelse af en fuldmagt eller uanmodet forretningsførelse (*negotiorum gestio*).

Er forpligtelsen knyttet til et forudgående retsforhold mellem parterne, såsom en aftale med nær tilknytning til forpligtelsen uden for kontraktforhold, anvendes loven i det land, hvis lov finder anvendelse på dette retsforhold. Har parterne på det tidspunkt, hvor skaden opstod, sædvanligt opholdssted i samme land, skal loven i dette land anvendes på forpligtelsen.

For så vidt angår krav der udspringer af uberettiget berigelse, finder loven i det land, hvor berigelsen har fundet sted, anvendelse. Ved uanmodet forretningsførelse anvendes loven i det land, hvor forretningsføreren har sit sædvanlig opholdssted på tidspunktet for forretningsførelsen. Såfremt der er tale om fysisk beskyttelse af en person eller en bestemt formuegenstand, er det dog loven i det land, hvor den pågældende person eller genstand befandt sig på tidspunktet for forretningsførelsen, der skal anvendes.

Bestemmelsens stk. 5 indeholder en generel undtagelsesregel, der indebærer, at hvis det af samtlige forhold fremgår, at forpligtelsen uden for kontraktforhold har en åbenbart stærkere tilknytning til et andet land, skal dette andet lands lov anvendes.

2.2.3. Fælles regler for forpligtelser, som udspringer af en retsstridig handling eller af andet end en retsstridig handling.

I afsnit 3 foreslås en række fælles regler.

Artikel 11 regulerer, hvilke spørgsmål der skal afgøres på grundlag af den lov, som efter artikel 3-10 finder anvendelse på den pågældende forpligtelse. Af retssikkerhedsmæssige hensyn foreslår Kommissionen, at den udpegede lov tillægges et bredt anvendelsesområde svarende til Rom-konventionens artikel 10.

Det skal efter forordningsforslaget desuden være muligt at anvende ufravigelige regler i et andet land end det land, hvis lov skal finde anvendelse, såfremt forpligtelsen har nær tilknytning til dette andet land (artikel 12). Ved ufravigelige regler forstås bestemmelser, som en stat tillægger så væsentlig betydning, at staten kræver dem anvendt over for enhver, når forpligtelsen har tilknytning til staten.

Efter artikel 14 skal spørgsmålet om skadelidtes ret til direkte at sagsøge den ansvarliges forsikringselskab afgøres efter loven, som gælder for selve forpligtelsen, medmindre skadelidte har valgt at støtte sit krav på loven, som gælder for forsikringsaftalen. Rækkevidden af bestemmelsen er ikke ganske klar.

Desuden foreslås en række bestemmelser af mere processuel karakter, bl.a. bestemmelser om flere skadevoldere (artikel 15), formkrav (artikel 16) og bevisbyrde (artikel 17), som i vidt omfang svarer til de tilsvarende bestemmelser i Rom-konventionen.

2.2.4. Andre og afsluttende bestemmelser

Forordningsforslagets afsnit III og IV indeholder en række andre og afsluttende bestemmelser, der hovedsageligt svarer til de tilsvarende bestemmelser i Rom-konventionen. Kommissionen foreslår bl.a., at der indføres regler om udelukkelse af renvoi (dvs. at det pågældende lands internationalt privatretlige regler ikke skal finde anvendelse) (artikel 20), om stater der omfatter flere territoriale enheder (artikel 21) samt om ordre public-regler i domslandet (artikel 22). Endvidere foreslås regler om forordningsforslagets forhold til gældende internationale konventioner (artikel 25 og 26).

Kommissionen foreslår at indføre en bestemmelse om, hvad der skal forstås ved en stats territorium (artikel 18). Eksempelvis sidestilles skibe, der befinder sig på åbent hav, og som er indregistreret i en stat, med den pågældende stats territorium. Selve lovvalget afgøres efter artikel 3-10.

Artikel 19 definerer selskabers og andre juridiske personers sædvanlige opholdssted som det sted, hvor selskabet mv. har sit hovedforretningssted. Er kränkelsen foretaget af en filial eller afdeling mv., anses dette som sædvanligt opholdssted.

I artikel 23 foreslås en bestemmelse, som regulerer forholdet mellem forordningsforslaget og andre bestemmelser i fællesskabsretten. Det foreslås i stk. 2, at forordningen ikke skal "berøre ... anvendelsen af fællesskabsretsakter, der på de særlige områder, der samordnes ved disse retsakter, underkaster varer og tjenester de retsregler, der er gældende i den medlemsstat, hvor udbyderen er etableret, og som inden for det område, der samordnes, ikke eller kun på visse betingelser åbner mulighed for at begrænse den frie udveksling af tjenester eller de frie varebevægelser fra en anden medlemsstat".

Af de forklarende bemærkninger fremgår det, at der er tale om de særlige principper, der gælder for frie varebevægelser og fri udveksling af tjenester på det indre marked, dvs. hvad der normalt betegnes "princippet om gensidig anerkendelse" og "princippet om hjemlandskontrol".

Selv om det ikke nævnes direkte i stk. 2, er der formentlig tanken, at Rom II-forordningen skal vige for e-handelsdirektivets såkaldte afsenderlandsprincip (Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/31/EF af 8. juni 2000 om visse retlige aspekter af informationssamfundstjenester, navnlig elektronisk handel, i det indre marked), der bl.a. indebærer, at en erhvervsdrivende, der sælger sine varer eller tjenester online over internettet, som udgangspunkt skal overholde de regler, der gælder i etableringslandet, men ikke i de øvrige EU-lande.

Bestemmelsen i forordningsforslagets artikel 23, stk. 2, synes ikke at harmonere med e-handelsdirektivets artikel 1, stk. 4, hvoraf det fremgår, at e-handelsdirektivet ikke indfører nye internationale privatretlige regler (dvs. lovvalgsregler).

Endelig foreslås en bestemmelse i artikel 24, hvorefter det er i strid med Fællesskabets ufravigelige regler at anvende en bestemmelse i den lov, der finder anvendelse efter forordningen, når dette ville føre til tilkendelsen af en erstatning, der ikke har til formål at kompensere for en påført skade, men alene har et afskrækkende eller straffende formål.

3. Gældende ret

Efter dansk ret er lovvalget ved erstatning uden for kontrakt som udgangspunkt ikke lovreguleret, men afgøres efter domstolsskabte principper.

Den generelle hovedregel i dansk ret antages at være skadesstedets lov (*lex loci delicti*). Det betyder, at en sag om krav på erstatning uden for kontrakt afgøres efter loven i det land, hvor den skadegørende handling blev foretaget, eller hvor skaden indtrådte.

Spørgsmålet om anvendelsen af *lex loci delicti* har i teorien bl.a. været diskuteret i relation til "distancedelikter", dvs. tilfælde hvor den skadegørende handling eller unkladelse foretages i et land, mens skaden indtræffer i et andet land. Som eksempler kan nævnes miljøforurening, konkurrencebegrænsende aktiviteter og injurier fremsat i f.eks. aviser, radio og tv.

I praksis er der i nyere tid i stigende grad anvendt et princip om, at lovvalget sker efter den individualiserede metode. Metoden indebærer, at lovvalget sker til fordel for loven i det land, som retsforholdet har den nærmeste tilknytning til. En væsentlig faktor ved denne vurdering vil ofte være skadesstedet. Det afhænger dog af sagens konkrete omstændigheder, til hvilket land retsforholdet har sin nærmeste tilknytning. Den individualiserede metode må formentlig anses som den praktiske hovedregel i sager om trafikuheld, der har et grænseoverskridende element - f.eks. fordi uheldet sker i et andet land end skadelidtes og/eller skadevolders bopælsland.

Lovvalget ved produktansvar afgøres efter de ovennævnte principper om *lex loci delicti* og/eller den individualiserende metode. Danmark har ikke tiltrådt konventionen af 2. oktober 1973 om lovvalg ved produktansvar (Haager-produktansvarskonventionen) eller Europarådskonventionen om produktansvar, men produktansvarsloven indeholder i § 16 en bemyndigelse hertil.

Efter gældende dansk ret findes der enkelte egentlige lovvalgsregler om erstatningskrav uden for kontrakt inden for transportområdet. Der kan herved bl.a. henvises til søloven (lovbekendtgørelse nr. 39 af 20. januar 1998 med senere ændringer), der i § 182 indeholder lovvalgsregler ved tilfælde af rederens, ejerens m.v. ansvarsbegrænsning.

4. Proportionalitets- og nærhedsprincippet

Kommissionen anfører i de ledsagende bemærkninger til forordningsforslaget, at harmonisering af lovvalgsreglerne styrker retssikkerheden uden at kræve en harmonisering af de nationale materielle regler og tilgodeser dermed både nærheds- og proportionalitetsprincippet.

Med hensyn til valg af retsakt har Kommissionen fundet det hensigtsmæssigt at vælge forordningsformen, uanset det fremgår af protokollen om anvendelse af nærhedsprincippet og proportionalitetsprincippet, at direktiver normalt bør foretrækkes frem for forordninger. Kommissionen peger herved på, at de foreslåede regler er meget detaljerede, præcise og ubetingede, og forordningsformen er derfor nødvendig for at garantere en ensartet anvendelse af reglerne i medlemsstaterne.

5. Lovgivningsmæssige og statsfinansielle konsekvenser

Danmark deltager som nævnt ikke i vedtagelsen af forslaget til forordningsforslaget, som er fremsat med hjemmel i EF-traktatens afsnit IV, jf. pkt. 1.2 ovenfor. Forordningsforslaget vil derfor ikke have lovgivningsmæssige eller statsfinansielle konsekvenser for Danmark.

Såfremt man fra dansk side måtte ønske at gennemføre regler svarende til forordningsforslagets regler, vil det kunne ske ved vedtagelse af en lov om lovvalg for forpligtelser uden for kontraktforhold eventuelt på grundlag af en mellemstatslig aftale mellem Danmark og Fællesskabet på vegne af de 12 medlemslande, der deltager i det civile samarbejde efter EF-traktatens artikel 61, litra c, samt Irland og Storbritannien, hvis disse lande vælger at deltage i vedtagelsen af forordningen efter reglerne herom i protokollen om disse landes stilling.

6. Høring

Forordningsforslaget har været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer mv.:

Præsidenterne for Østre og Vestre Landsret, præsidenten for Sø- og Handelsretten, præsidenterne for Københavns Byret og retterne i Århus, Aalborg, Odense og Roskilde, Domstolsstyrelsen, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Advokatrådet, Amtsrådsforeningen, Arbejdsbevægelsens Erhvervsråd, Autobranchens Handels- og Industriforening, Brancheforeningen af Forbrugerelektronik, Danmarks Automobilhandler Forening, Danmarks Fiskeindustri- og Eksportforening, Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Radio, Danmarks Rederiforening, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Dataforening, Dansk Detail Kreditråd, Dansk Ejendomsmæglerforening, Dansk Handel & Service, Dansk Industri, Dansk Journalistforbund, Dansk Markedsføringsforbund, Dansk Organisation af Detailhandelskæder, Dansk Postordreforening, Dansk Textil Union, Dansk Transport og Logistik, Danske Dagblades Forening, Danske Entreprenører, Danske Finansieringsselskabers Forening, De Danske Bilimportører, De Samvir-

kende **Købmandsforeninger** i Danmark, **Den Danske Boghandlerforening**, **DSB**, **Erhvervssammenslutningen G 1930**, **Finansrådet**, **Forbrugerombudsmanden**, **Forbrugerklagenævnet**, **Forbrugerrådet**, **Forenede Danske Motorejere**, **Foreningen af Danske InternetMedier**, **Foreningen af fabrikanter og importører**, **Foreningen af Registrerede Revisorer**, **Foreningen af Statsautoriserede Revisorer**, **Forsikring & Pension**, **Frederiksberg Kommune**, **Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger**, **HTS – Handel, Transport og Serviceerhvervene**, **Handelshøjskolen i København**, **Handelshøjskolen i Århus**, **Håndværksrådet**, **IT-Brancheforeningen**, **Kommunernes Landsforening**, **Konkurrencerådet**, **Københavns Kommune**, **Københavns Universitet**, **Landbrugsraadet**, **Landsforeningen Loyal Handel**, **Liberale Erhvervs Råd**, **LO Landsorganisationen i Danmark**, **Lægemiddelindustriforeningen**, **Post Danmark**, **Realkreditrådet**, **Sammenslutningen af lokale radio- og tv-stationer i Danmark**, **Syddansk Universitet**, **Tekniq**, **TV 2**, **Aalborg Universitet** og **Århus Universitet**.

Præsidenterne for Østre og Vestre Landsret, præsidenterne for Københavns Byret og retterne i Århus, Ålborg, Odense og Roskilde, Dommerfuldmægtigforeningen, formanden for Forbrugerklagenævnet og Forbrugerombudsmanden finder ikke anledning til at udtale sig om forordningsforslaget.

Domstolsstyrelsen, præsidenten for Sø- og Handelsretten, Den Danske Dommerforening, Amtsrådsforeningen, Danmarks Automobilhandlerforening, Dansk Detail Kreditråd, Danske Finansieringsselskabers Forening, De Danske Bilimportører, Finansrådet, Forenede Danske Motorejere, Foreningen af Registrerede Revisorer, Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, Landbrugsraadet, Realkreditrådet, Tekniq og Aarhus Universitet har ingen bemærkninger til forordningsforslaget.

Advokatrådet finder, at Danmark bør forsøge at indgå en aftale på folkeretligt grundlag med EU vedrørende den kommende forordning eller, hvis dette ikke er muligt, "kopiere" det kommende fællesskabsinstrument i dansk ret. Efter Advokatrådets opfattelse bør forordningsforslagets regler generelt udformes således, at der tages hensyn til på den ene side at sikre forudsigelighed om lovvalget og på den anden side at sikre fleksibilitet. Rådet finder, at forslaget – der bygger på *lex loci delicti* kombineret med en fleksibel men forholdsvis snæver undtagelse - opfylder disse krav. De fleksible regler i artikel 3, stk. 2 og 3, bør ligeledes finde anvendelse på de særlige delikter i artikel 4-8, men det kan give anledning til tvivl, om dette er hensigten efter forslaget. Rådet finder desuden, at bestemmelsen i artikel 9 om forpligtelser, der udspringer af andet end retsstridige handlinger, bør udgå eller i hvert fald præciseres, da det fremstår som usikkert, hvilke sagstyper reglen regulerer. Rådet har herudover nogle bemærkninger af mere teknisk karakter til de foreslåede regler, herunder at artikel 6, stk. 1, om krænkelse af privatlivets fred og individets rettigheder og artikel 24 om ikke-kompenserende erstatninger formentlig kan anses for indeholdt i artikel 22 om ordre public, alternativt at artikel 22 kan præciseres, således at disse bestemmel-

ser kan bortfalde. Rådet udtaler sig endelig imod den foreslåede artikel 23, stk. 2, som efter Rådets opfattelse vil medføre, at det for visse erhvervsgrupper altid vil være skadevolders lov, der finder anvendelse.

Danmarks Rederiforening finder, at hovedreglen i artikel 3 om anvendelse af loven på det sted, hvor skaden har virkning, kun bør anvendes i tilfælde, hvor en handling er udført forsætligt med henblik på at forvolde skade eller tab. I andre tilfælde vil det efter foreningens opfattelse være mere rimeligt, at loven på stedet for den skadeforvoldende handling finder anvendelse. På denne måde undgås desuden anvendelse af forskellige love ved skade i flere lande ved samme ansvarspådragende handling. Foreningen finder endvidere reglen i artikel 12 om ufravigelige regler uklar og er herudover i relation til forslaget artikel 14 af den opfattelse, at spørgsmålet om direkte søgsmål mod det ansvarlige forsikringsselskab bør afgøres efter domstolslandets lov. Vedrørende forslaget artikel 18 anfører foreningen desuden, at skibe generelt bør anses som en del af flagstatens territorium. Forordningsforslagets respekt af internationale konventioner, jf. forslaget artikel 25, bør endelig udstrækkes til ligeledes at omfatte kommende internationale aftaler, særligt aftaler som ændrer allerede indgåede konventioner.

Dansk Arbejdsgiverforening er positiv over for forordningsforslagets hovedregel om, at loven i det land, hvor skaden er opstået eller truer med at opstå, skal finde anvendelse på forpligtelser uden for kontraktforhold.

Dansk Industri finder det positivt, at der tages initiativ til et fælles regelsæt om lovvalget for forpligtelser uden for kontraktforhold. Et sådant fælles regelsæt vil betyde, at parterne kan nøjes med at undersøge et enkelt sæt lovvalgsregler. Det vil endvidere mindske sagsomkostningerne og gøre afgørelser mere forudsigelige og dermed styrke parternes retssikkerhed. Dansk Industri opfordrer til, at Danmark søger at tilslutte sig forordningsforslaget ved en parallelaftale.

Dansk Journalistforbund finder, at forordningsforslagets artikel 6 om krænkelse af privatlivet og individets rettigheder er et skridt i den rigtige retning med henblik bl.a. på at skabe større forudsigelighed og derved undgå forum shopping. Forbundet finder dog, at forslaget er for snævert afgrænset, og det foreslås derfor, at bestemmelsen gøres anvendelig for alle sager uden for kontraktforhold, der vedrører indgreb i rettigheder omfattet af artikel 10 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Forbundet finder desuden, at det nærmere bør afklares, hvilke virkninger reglerne har i forskellige situationer, herunder i relation til elektronisk kommunikation bl.a. via internettet.

Dansk Transport og Logistik finder ikke, at der er påvist et reelt behov for regler om lovvalget for forpligtelser uden for kontrakt. Det forhold, at der efter forslaget kan ske udpegning også af lovgivningen i en ikke-medlemsstat, vil kunne medføre manglende forudsigelighed om lovvalget

og dermed en dårligere retstilstand for EU-borgerne. Herudover er Dansk Transport og Logistik bekymret over, om forordningsforslaget vil være i konflikt med e-handelsdirektivet.

Danske Mediers Forum finder i relation til artikel 6 om krænkelse af privatlivet og individets rettigheder, at de foreslåede regler vil være ensbetydende med manglende forudsigelighed om lovvalget, idet det i praksis vil være svært at forudsige, hvor en skade opstår eller truer med at opstå. Der vil som følge heraf være risiko for, at mediernes undlader at bringe en udsendelse eller en artikel, som overholder dansk ret, men som kan frygtes at krænke reglerne i et andet land. Danske Mediers Forum finder på denne baggrund, at sager om mediernes krænkelse af privatlivets fred helt bør undtages fra forordningsforslagets anvendelsesområde, alternativt at lovvalget bør afgøres efter afsenderlandets regler. Danske Mediers Forum kan derimod støtte forslaget i artikel 8, hvorefter sager om krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder skal afgøres efter loven i det land, hvor den krænkende handling er begået.

Forbrugerrådet mener ikke, at bestemmelsen i forordningsforslagets artikel 4 om produktansvar tager tilstrækkeligt hensyn til, at forbrugerne i det indre marked handler over grænserne uden nødvendigvis at være klar over, om den pågældende vare sælges på hjemmemarkedet. Desuden finder Forbrugerrådet, at artikel 10 om aftalt lovvalg vil kunne være urimelig over for forbrugerne, der ikke nødvendigvis er klar over betydningen af en lovvalgsaftale. Rådet kan herudover ikke gå ind for den foreslåede artikel 13, hvorefter tid og sted for den skadeforvoldende begivenhed er afgørende for, hvilket lands sikkerheds- og adfærdsregler der skal finde anvendelse. Det samme gælder forslagets artikel 23, stk. 2, der efter rådets opfattelse vil medføre, at udbyderens retsregler altid vil skulle anvendes.

Forsikring & Pension finder, at lovvalgssystemet bør være så fleksibelt som muligt, således at lovvalget sker på basis af en friere vurdering af, hvilket land retsforholdet har nærmest tilknytning til. På denne måde er der større sikkerhed for rimelige resultater. Forsikring & Pension kan som udgangspunkt gå ind for forslagets artikel 3 om anvendelse af virkningsstedets lov, men finder, at det bør overvejes at "vende reglen om", således at udgangspunktet for lovvalget bliver en konkret vurdering af sagens omstændigheder med mulighed for at lægge vægt på virkningsstedet.

HTS – Handel, Transport og Serviceerhvervene finder, at der er behov for harmonisering af lovvalgsreglerne uden for kontrakt, idet der herved sikres ligebehandling, forudsigelighed og dermed også retssikkerhed ved løsning af grænseoverskridende tvister. Efter HTS' opfattelse indeholder de foreslåede lovvalgsregler – der i øvrigt i det væsentlige svarer til gældende dansk ret – en rimelig afvejning af henholdsvis skadevolders og skadelidtes interesser.

Professor, dr. jur. Joseph Lookofsky, Københavns Universitet, finder generelt, at forordningsforslaget lægger for stor vægt på hensynet til lovvalgets forudsigelighed og enkelhed, således at domstolenes mulighed for at træffe det mest hensigtsmæssige og rimelige lovvalg i den konkrete sag indskrænkes i unødigt grad, jf. herved navnlig forslaget artikel 3, stk. 2 og 3, og artikel 4, jf. artikel 3, stk. 2 og 3. Lookofsky er herudover ikke enig i forslaget til artikel 23, stk. 2, som giver e-handelsdirektivet forrang for de generelle lovvalgsregler.

7. Folketingets Europaudvalg og Retsudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt for Folketingets Europaudvalg eller Folketingets Retsudvalg.